

ЭЛЕКТРДИК ТЕРМЕЛТИП УКАЛОО ЫКМАСЫ МЕНЕН АСТЫҢКЫ ЖААКТЫН АЧЫК СЫНЫГЫН ДАРЫЛОО

240 бейтапка изилдөө жүргүзүлүп, анын ичинен 120 бейтапка электрдик термелтип укалоо ыкмасын колдонуу менен сөөк ткандарынын батыраак калыбына келүүсүн, айыгуусун жана кан айлануунун жакшырышы далилденген, ошондой эле кабылдоосун төмөндөткөн

Ключевые слова: укалоо, жаак, сөөк, кан айланууну жөнгө салуу, дарылоо.

TREATMENT WITH ELECTRONIC VIBRATES MASSAGING LOWER OPEN JAW FRACTURE

The 240-patient study was conducted among 120 patients; electrical massage technique is shaken with the healing of the bone tissue faster recovery and evidence of improved blood circulation, as well as reduced perceptions

Keywords: Massage, jaw, bone, and blood regulation and treatment.

Маселенин актуалдуулугу: Сөөк тканындагы остеогенезди жана регенеративдик процесстерди жөнгө салуу үчүн электрдик термелтип укалоону колдонуу кызыгууну жаратат.

Электрдик термелтип укалоо бул – теринин үстүндөгү ар кандай жыштыктагы жана серпилүүдөгү дирилдеп-термелүүчү кыймылдын аракетин болуп эсептелип, териге жана булчуң ткандарына көрүнүктүү таасир берет. Электрдик термелтип укалоочунун таасири менен ткандардагы азыктануу жакшырып, жарааттын айыгуу мезгили кыскарат жана булчуңдардын жыйрылуусу жакшырып, регенеративдик процесстер активдештирилет ж.б.[1,4] Термелтип укалоочунун натыйжасы дирилдөөнүн ылдамдыгынан (жыштыгынан) көз каранды болот. Төмөнкү жыштыктагы дирилдөө бул 20-50 Гцти түзүп, кан айланууну жөнгө салуу менен кан тамырлар кеңейип, булчуңдардын тонусу жана теридеги нерв талчаларынын учтарындагы сезгичтик төмөндөйт. Ал эми жогорку жыштыктагы дирилдөө (100-200 Гц) – кан тамырдын тонусун жогорулатуу менен терең жайгашкан нерв талчаларынын учтарындагы оорунун сезгичтигин төмөндөтөт[3,6]. Белгилүү болгондой, термелтип укалоо операциядан кийинки жарааттардын айыгуусу үчүн жана пародонтоз ооруларын дарылоодо колдонулат. Пародонтоз ооруларынын баштапкы стадияларында мүлктөрдөгү кан айланууну жана алардын формаларын калыбына келтирүүнү жакшыртат жана оозду бүйүртүүчү булчуңдардын калыбына келүүсү үчүн мүмкүнчүлүк түзөт. Электрдик термелтип укалоочуну колдонгон бейтап, анын жабыркаган булчуңдары кыймылга келгендигин сезет. Булчуңдардын жыйрылуусу менен андагы кан айлануу жана анын азыктануусу жакшырат[2,5].

Изилдөөнүн максаты: Электрдик термелтип укалоо ыкмасын колдонуу менен астыңкы жаактын сыныгын дарылоонун натыйжалуулугун жогорулатуу.

Материалдар жана изилдөөнүн ыкмасы

ООАБКОнын бет-жаак хирургия бөлүмүнө астыңкы жаактын ачык сыныгы менен кайрылган 240 бейтаптарга изилдөө жүргүзүлгөн. Бейтаптар эки топко бөлүндү: 1-топ (120 бейтап) – негизги топ катары тандалды. Комплекстүү дарылоодо бул топтогу бейтаптардын сынык сызыгына коллапан гели колдонулду жана ага кошумча электрдик термелтип укалоо

жасалды; 2-топ (мында да 120 бейтап) – салыштырмалуу топ катары алынды. Бул топтогу бейтаптарды дарылоодо коллапан гели жана электрдик термелтип укалоо ыкмасы колдонулган жок. Электрдик термелтип укалоону колдонуу бейтаптар үчүн абдан ыңгайлуу болуп, физиодарылоонун иш жүзүнө ыңгайлуу ашырылуусуна шарт түзүп, андан тышкары астыңкы жаак сыныгындагы сызыктын дал өзүн үй шартында да физиодарылоого мүмкүнчүлүк берет. Биздин ыкма төмөнкүдөй: Бул үчүн күн нурунан коргоочу кадимки көз айнекти колдонуу ыңгайлуу. Көз айнекке ар кандай электрондук элементтер (батарея) жана башка жасалгалар орнотулат. Көз айнектин бөлүгүнө матрицаны туташтыруучу (штекер), электрдик термелтип укалоочу кошулат. Көз айнек кадимкидей эле кулакка илинип, матрица лейкопластырдын жардамы менен сыныктын сызыгына бышыкталат.

Көтөрүп жүрүүчү электрдик термелтип укалоочу түзүлүштүн матрицасын астыңкы жаактын ар кандай чекиттерине жакын жайгаштырууга болот. Батарейканы зымдагы адаптердин жардамында мезгил-мезгили менен заряддап туруу керек.

Ошентип, көтөрүп жүрүүчү электрдик термелтип укалоо астыңкы жаактын сыныгынын айыгуусун тездетүүгө жардам берет. Оорусун басаңдатып, бейтапты дарылоодо максималдуу ыңгайлуулукту түзөт. Электрдик термелтип укалоо бир күндө 10 минутадан 2 жолу жасалат.

Изилдөөнүн жыйынтыгы жана аны талкулоо

Астыңкы жаактын ачык сыныгын дарылоодо электрдик термелтип укалоо ыкмасын кошумча колдонуунун салыштырмалуу жыйынтыгы. Белгилүү болгондой, астыңкы жаактын сыныгын дарылоонун негизги компоненти болуп хирургиялык дарылоо эсептелет. Бирок, операциядан кийин жараат алган ткандарды калыбына келтирүү ар дайым актуалдуу. Бизге чейинки адабий булактарда астыңкы жаакка болгон хирургиялык операциядан кийинки мезгилде электрдик термелтип укалоону колдонуу жана анын таасири каралган эмес. Ошондуктан, клиникалык шартта астыңкы жаактын ачык сыныгын дарылоодо темир кадак менен бирге коллапан гелин жана электрдик термелтип укалоо ыкмасын колдонуунун алыскы жана жакынкы жыйынтыктарын изилдөө биздин эмгектин негизги максаты болуп эсептелди.

Биз электрдик термелтип укалоонун жаак сөөгүнүн айыгуусуна жана операциядан кийинки кабылдоолорду алдын алууга кандай таасир тийгизээрин изилдедик. Ал үчүн негизги топтогу 120 бейтапка астыңкы жаактын сыныгын дарылоодо башка ыкмалар менен бирге электрдик термелтип укалоону колдонуунун жыйынтыктарына байкоо жүргүздүк.

Негизги топтогу 120 бейтапка астыңкы жаагынын сыныгын никелид титандан жасалган кайра калыбына келүүчү кадактар, титандан жасалган кичи пластина жана болоттон жасалган зым менен кадактоо, ошону менен бирге сынык сызыгына коллапан гелин сүйкөө жана операциядан кийинки мезгилде электрдик термелтип укалоону колдонуу жүргүзүлгөн.

Салыштырмалуу топтогу 120 бейтапты дарылоодо кичи пластина, калыбына кайра келүүчү имплант менен жана сөөктү тигип кадактоо гана жасалган.

Электрдик термелтип укалоонун макроорганизмге болгон жагымдуу таасирин жалпы температуралык реакциянын нормалдуу көрсөткүчтөрүнөн жана гемодинамикадан, ошондой эле жалпы абалдын жакшыруусунан байкаса болот. Эгерде салыштырып жаткан эки топтогу бейтаптардын дене табынын натыйжалуу көрсөткүчтөрү 36.6°C дан баштап 38.5°C чейин болсо, ал эми пульсу бир минутада 68ден баштап 90го чейин соксо, анда электрдик термелтип укалоону колдонгон бейтаптарда бул көрсөткүчтөрдүн нормалдашуусу салыштырмалуу топтогу бейтаптардын көрсөткүчүнө караганда эрте болгон болот.

Электрдик укалоодон кийин бейтаптар өздөрүнүн жалпы абалынын жакшырышын сезишкен. Бул топтогу бейтаптарды дарылоонун биринчи күнүнөн баштап, алсыздыкка жана баш ооруга даттануусу болгон эмес, бул мезгилде салыштырмалуу топтогу бейтаптар ушундай сыяктуу даттанууларды айтышкан. Биздин оюбуз боюнча, бейтаптардын жалпы абалынын жакшырышы, электрдик термелтип укалоону колдонууга байланыштуу, анын таасиринде сыныктын сызыгына коюлган дармектердин (коллапан гелинин) бат сиңип кетүүсү мүмкүн.

Электрдик термелтип укалоонун таасири жергиликтүү процесстерде анык байкалат. Бул таасирдин субъективдүү көрүнүүсү жабыркаган жердеги оорунун, шишиктин, жарааттан кийинки

инфильтраттын бат тартылуусуна алып келет. Сальштырмалуу топтогу бейтаптар операция жасалгандан 4-5 күндөн кийин да операциядан кийинки жарааттын айланасындагы ооруну сезишкен. Негизги топтогу байкоого алынган бардык бейтаптар бир эле жолу жасалган электрдик термелтип укалоодон кийин операциядан кийинки жарааттын айланасындагы оорунун интенсивдүүлүгүнүн акырындык менен төмөндөшүн жана орто эсеп менен 3- 4 күндөн кийин оорунун толук жок болуусун байкашкан.

Ооруксуздандыруучу таасири сезгенүүнүн эксудативдүү фазасынын редукциясы менен байланышып, ткандардагы шишиктин кичирейүүсүнө алып келет, негизги топтогу бейтаптардын ткандардагы шишиги сальштырмалуу топко сальштырганда 2-3 күн мурун жоголгон.

Процесте сезгенүүнүн репаративдик фазасынын пролиферативдүү фазасына тез өтүүсү инфилтраттын бат сиңип кетүүсүнө шарт түзөт. Электрдик термелтип укалоону 2-3 жолу колдонгондон кийин инфилтраттын тыгыздыгы жана көлөмү кичирейген. Негизги топтогу бейтаптарда сальштырмалуу топко караганда жарааттан кийинки инфилтрат толугу менен 2-3 күн мурун тартылып кеткен.

Корутунду: Электрдик термелтип укалоону колдонуу сөөк ткандарынын батыраак калыбына келип, айыгуусун шарттайт жана кан айлануунун жакшырышынан кабылдоолордун саны төмөндөйт.

Адабияттар:

1. Бахтеева Г.Р. Астыңкы жаагы сынган бейтаптарды комплекстүү дарылоодо тери аркылуу өтүүчү электронейростимуляцияны колдонуу. / Г.Р. Бахтеева, Н.Л. Ерокина, // Стоматологиялык. - «Медико сфера» басылмасы.-2007.-№2.-59-61-бет
2. Белая Н.А. Дарылоочу массаж боюнча колдонмо.- 2чи чыг.- М.: Медицина, 1993.-287-б
3. Боголюбов В.М. Жалпы физиотерапия [Текст] / В.М. Боголюбов, Г.Н.Пономаренко: китеп.—3-чу чыг. Кайра иштелип чыккан жана толукталган. М.: Медицина,2003.-432-б.
4. Гордюк Н.М. Астыңкы жаактын сыныктарынын сезгенип кабылдоосун дарылоо: автореф. дис. ... мед. илим. докт: 14.00.21 / Н.М. Гордюк. - Полтава, 1993.-38-бет.
5. Дене тарбия маданияты: Маалымдама / Епифанов В.А., Мошков В.Н., Антуфьева Р.И. ж.б.; В.А. Епифановдун ред. астында. М.: Медицина, 1997.-528-б
6. Стоматологиялык ооруларды физиодарылоо: окуу китеби / Г.М. Саралинова, М.Ш. Карагулова, О.А. Калюжная.- Бишкек: Чыг. КРСУ, 2014.-118с.